

Otelo Saraiva de Carvalho

Capitán de abril

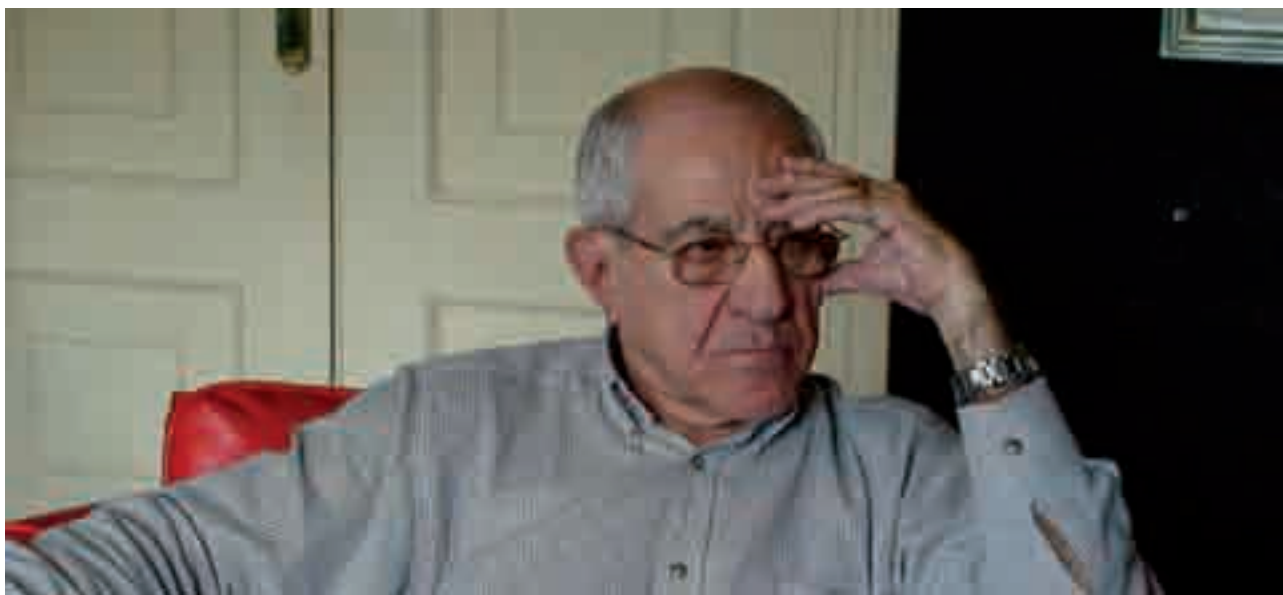
**Entre os cravos que murchan e
os que xermolan**

A 'Revolução' 35 anos despois

Conversa cun dos protagonistas da última revolución na Europa. Intercambio de opinións e debate sobre o que puido ser; o realismo das utopías ou a vixencia da esperanza. Diversidade de pareceres e tamén coincidencias que se condensan nestes treitos que eliximos para achegarmos elementos de análise histórica e sociolóxica sobre a mudanza política hoxe e xeracións despois. Quixemos saber o que sabían para se lanzaren á acción naquel abril do 74.

XOÁN CARLOS GARRIDO COUCEIRO

DUARTE CORREA PIÑEIRO

Otelo Saraiva de Carvalho na imaxe obtida durante a conversa mantida con el en Compostela. Foi alférez en Angola de 1961 a 1963, capitán de novo en Angola de 1965 a 1967 e tamén na Guiné entre 1970 e 1973, sendo un dos principais dinamizadores do movemento de contestación ao Decreto Lei nº 353/73, que deu orixe ao Movemento dos Capitáns e ao MFA. Era o responsábel pelo sector operacional da Comisión Coordinadora do MFA e foi el quen dirixiu as operacións do 25 de Abril, a partir do posto de comando clandestino instalado no Cuartel da Pontinha. Foi nomeado Comandante do COPCON e Comandante da rexión militar de Lisboa a 13 de xullo de 1975. Fixo parte do Conselho da Revolución cando este foi criado en 14 de Marzo de 1975. En Maio do mesmo ano integra, con Costa Gomes e Vasco Gonçalves, o Directorio, estrutura política de cúpula durante o IV e V Gobiernos Provisorios. Connotado com a ala máis radical do MFA, sería detido como consecuencia dos acontecementos do 25 de Novembro. Solto tres meses máis tarde, foi candidato as eleccións presidenciais de 1976. Volta a concorrer ás eleccións presidenciais de 1980. En 1985 foi preso na consecuencia do caso FP-25. Foi liberado cinco anos máis tarde, após ter presentado recurso da sentenza condenatoria, ficando a agardar xuízo en liberdade provisoria. En 1996 a Asemblea da República aprobou unha amnistía para os presos do Caso FP-25

CANDO DESDE PORTUGAL se botaron a derrubar o fascismo, que tamén dominaba outro Estado da Península, como se contemplaba o que estaba acontecer á beira, as posibilidades de actuación conxunta dos antifascistas de ambos os Estados ou mesmo os temores a un apoio entre as ditaduras? E até que punto se coñecía en Portugal a especificidade das nacións que estaban baixo o Estado Español e concretamente a Galiza?

Antes do 25 de abril, no 73 e 74, desde a perspectiva de derrubamento do goberno fascista, entramos en contacto con oficiais do exercito español. Un camarada noso estaba casado cunha profesora de lingua española que vivía no Estado español e a través del eses contactos foron realizados coa UMD (Unión Militar Democrática), con Luís Otero Fernández, que nos transmitía informacións sobre a situación no Estado español.

Pola miña parte, como responsábel de actuacións e de comandar militarmente o 25 de abril, tiña unha preocupación grande que era o *Pacto ibérico* que existía entre os dous ditadores, entre Franco e Salazar e logo Marcelo Caetano á morte deste, que supoñía un acordo de apoio mutuo no caso de calquera ataque. Ese foi un dos motivos que me levou a rexeitar unha acción defensiva. Cando tiña a orde do proceso elaborada, coas ordes aos oficiais que foran membros do Movemento das Forzas Armadas (MFA) de ocuparen as estradas e de pasaren á

ofensiva, vinme confrontado cun dos camaradas que eu consultara para saber a opinión sobre os meus planos. Díxome que non concordaba nada co que viña de ver, pois el consideraba que había que concentrar todas as forzas do movemento nun campo, por exemplo no campo de Instrución Militar de Santa Margarida, e desde alí exixir a caída do goberno. Isto foi rexeitado por min, e unha das razóns polas que o fixen foi porque era unha medida utópica, pois o goberno fascista nos cortaba todos os abastecementos e remataría por nos facer render. Era unha actitude suicida, mais un dos argumentos que eu tiven para contrapor a esta posición defensiva foi a alusión ao *Pacto ibérico*, pois mesmo se a aviación portuguesa se negase a bombardear o campo de Santa Margarida, Marcelo Caetano podía lograr o apoio da aviación franquista que seguramente non tería escrúpulos en realizar esa acción militar. E esta expectativa de apoio a alto nivel de dous Estados de goberno fascista inclinounos polo tipo de acción que eu propuña.

Sabíamos o que estaba a pasar no Estado Español, mais a pesar de se ofrecereren os camaradas da UMD o apoio que precisamos na medida das súas posibilidades, as nosas forzas eran suficientes para levarmos a cabo unha acción vitoriosa, polo que rexeitei o apoio que estaban dispostos a prestar.

En canto á realidade do Estado Español e á unidade que estableceran os Reis Católicos de diversas rexións de

cultura e lingua propias, nos tiñamos a idea de que era unha unidade artificial e non era posíbel conciliar totalmente posicións de pobos diferentes. Tiñamos claro que o pobo galego era distinto, o pobo vasco, e mesmo Andalucía había que contemplala desde unha perspectiva distinta, influenciada pola colonización árabe... Castela formaba un núcleo central que cos seus reis conseguiu, a través dun proceso de conquista, constituír un bloque que chamaron 'España', mais que finalmente era de facto, un Estado de nacións. Tiñamos esa visión, mais sabíamos que había un ditador que quería manter as diferentes nacións baixo unha mesma bandeira e foi creando mecanismos para tornaren posíbel tras a súa morte unha continuidade diso. Sobre todo despois do convulsivo sufrido pola mudanza producida á súa beira en Portugal, que foi utilizada para atemorizar a poboación polos males que podían acontecer pola derrubamento do fascismo, amplificando as convulsións económicas e sociais que nós tivemos.

No Estado español tamén víamos unha forte tradición católica con grande poder da Igrexa. Aínda hoxe. Lembremos como se logrou subir aos altares José Mª Escrivá de Balaguer, fundador do *Opus Dei* que logrou, 30 anos após a súa morte, chegar a santo e ter unha estatua de 5 m de altura á entrada de San Pedro do Vaticano. Iso é poder.

Mais tamén había movementos de resistencia e sobre todo nas nacións oprimidas. Erades conscientes diso e do interese e simpatías que despertastes nese movemento de resistencia e sobre todo no caso galego, e da demanda de solidariedade e apoio que se agardaba dunha revolución triunfante?

Os principios ideolóxicos do MFA de facer regresar ao país a unha democracia representativa levábanos a levar e promover a nosa experiencia de derrubamento do fascismo a todos os países do mundo. E polo tanto á Galiza tamén, por ser un dos pobos

do Estado español cos que había unha grande fraternidade, mais a todos os pobos do mundo. Os pobos non son inimigos os uns dos outros; son os gobernos os que os tornan inimigos. O noso maior cantor de intervención social, José Afonso, que sufriu a prisión e a tortura polas súas convicións ideolóxicas de esquerda, era un home extremadamente feliz na Galiza e amaba apaixonadamente a Galiza. El díciame a min moitas veces: "Cando vou para a Galiza, parece que estou na miña casa". E mesmo para o seu conxunto, que o acompañaba musicalmente, chamaba sempre algún 'irmán' galego –non lembro agora o nome– mais dicía que na cantiga *Venham mais cinco* era el quen mellor facía o *tirururiro*. O Zeca, o símbolo da nosa revolución e da unión do pobo galego e do pobo portugués.

A nosa perspectiva consistía en levar a voz da revolución a todos os pobos do mundo. Dous meses despois do 25 de abril caeu a Ditadura dos Coro-

Os militares portugueses amosaron unha imaxe que contrastaba cos procesos de ditaduras militares que estaban a levar a cabo noutras latitudes que seguían o modelo do Estado Español. Eles puxéronse á beira do pobo e das causas populares ao apostar pola democracia e rexeitar o imperialismo

IMAXES DE GUINE BISSAU POR BARA ISTVÁN

Prisioneiros militares portugueses nunha prisión da guerrilla do PAIGC na Guine—Bissau en 1969

Guerrilleiro do PAIGC no 1969

Prisioneiros militares portugueses nunha prisión da guerrilla do PAIGC na Guine-Bissau 1970

Guerrilleiros do PAIGC na Guine-Conacri, 1970

Vítima do NAPAL usado polas tropas coloniais portuguesas, 1970

Os guerrilleiros do PAIGC entre a paleolítico e o século XX, 1970

Guerrilleiro morto do PAIGC, 1970

A guerrilla contou co apoio da poboación, 1970

neis na Grecia, que xa levaba 7 anos. Eu recibín durante a etapa do PREC (Proceso Revolucionario en Curso) dirixentes sandinistas da Nicaragua que loitaban contra Anastasio Somoza, militantes da esquerda salvadoreña, que estiveron na miña casa, para estudaren a revolución portuguesa e analizaren como derrotar as ditaduras da América Central. Esta última grande revolución da Europa ía ter influencia no futuro. Mesmo a caída do Muro de Berlín e o desmembramento da Unión Soviética tiveron algunha raíz no abril portugués. Lembremos que durante o PREC estivo en representación do PCUS en Portugal, convidado polo PCP, Mikhail Gorbachev. En calquera caso, a nosa influencia foi enorme nos pobos, sobre todo nos pobos de Europa, mais non nos gobernos que nos deixarían só se avanzasemos nas transformacións revolucionarias. Finalmente non foi viábel daquela ir máis alá nun país pobre como Portugal, sen recursos, cunha porcentaxe de analfabetismo nos adultos de 40%, cunha poboación eminentemente agraria... Precisamente un dos nosos maiores recursos provenientes das colonias ía cortarse por determinación do noso movemento. É por todo iso que os poderes económicos non nos permitiron labrar por outro camiño que aquel que finalmente nos impuxeron.

Agora que fas referencia ao proceso de colonización, vós, desde o inicio do proceso tiñades como obxectivo proceder á liberación das colonias?

Si, formaba parte dos grandes obxectivos que nos tiñamos marcado. Digamos que en parte os grandes obxectivos que aglutinaron o MFA se cumpriron e eran fundamentalmente tres: instaurar unha democracia representativa, permitindo a creación de partidos políticos que se confrontarían por ocupar o poder; a descolonización; e o desenvolvemento económico. Eran os tres 'D'. Despois había outros como a liberdade de expresión, a dignidade do pobo, os dereitos de cidadanía, etc., que tamén

se conseguiron. A democracia funciona hoxe en Portugal. É unha democracia burguesa representativa... mais funciona. A descolonización foi feita polo principio do recoñecemento de todos os pobos teren o dereito á súa autodeterminación con todas as consecuencias que iso implicar, mesmo a independencia. Esta era a filosofía do MFA e eran os principios políticos da MFA que eu levei cando pasei a integrar a comisión que en xuño do 74 pasou a tratar de levar acabo conversacións preliminares coa FRELIMO en Lusaka para estudar os mecanismos para levaren á independencia do Mozambique. Iso mesmo levou outros camaradas en misións a Cabo Verde, Angola, Guine Bissau...

En Zambia estivemos Mario Soares mais eu dun lado e Samora Machel no outro lado da mesa en representación da FRELIMO, xunto con oito cadros políticos da Fronte. Durante as discusións, Mario Soares tiña o mandato de lograr un cesamento do fogo á volta de Lusaka, mais negábase a recoñecer a FRELIMO como representante do pobo mozambicano porque aspiraba a instalar alí unha democracia marioneta de tipo occidental con partidos fantoches. E Samora Machel dicíalle: "Non imos pedir aos guerrilleiros que cesen o fogo. Ao contrario, imos aumentar o esforzo da guerra". Eu tiña a orde do Presidente Spínola de vixiar que Mario Soares cumprise o mandato que recibira, pois Spínola díxome que non se fiaba del. Entón eu limiteime

Otelo, estratega do 25 de abril, nun fotografía dun momento da súa vida onde tivo na súa man o poder en Portugal

O 25 de abril partiu a historia de Portugal en dúas. Como vemos na foto da rúa logo da revolución podemos ver nas salas de cine obras clásicas prohibidas durante décadas

a executar as ordes de Spínola, iso é, que se chegase a un alto fogo a todo custo entre a FRELIMO e as tropas portuguesas. Mais as conversas estaban bloqueadas pola negativa de Mário Soares de recoñecer a FRELIMO. Entón eu pedín a palabra e dixen: "Como representante do MFA estou absolutamente de acordo coa FRELIMO. Eu, se estivese no seu lugar, faría o mesmo". Eles sabían que as tropas portuguesas estaban desmobilizadas porque xa sabían que iso chegara á súa fin, que o pesadelo rematara e o que querían é volver para casa. Había guarnicións portuguesas no norte do Mozambique que se entregaran á FRELIMO. Cando Samora Machel escoitou a miña intervención dixo: "Pase vostede para este lado da mesa". Eu díxenlle que non, que viña representando o goberno portugués, mais a nosa posición era moi decidida na cuestión da descolonización. Estaba claro que a nosa filosofía nesta cuestión era diferente dos que pretendían dar a independencia para logo implantaren unha democracia de corte occidental con partidos creados artificialmente para rivalizar coa FRELIMO, que levará a cabo a guerra desde había 10 anos coa perda de máis de 100.000 guerrilleiros... Partidos de brancos reaccionarios, fascistas que, a través do sistema electoral europeo, controlarían a situación para continuaren co dominio.

Mais en canto á democratización, o PREC rematou cunha orientación social, reflectida mesmo na

Constitución do 76. Iso é, ía máis alá precisamente dunha democracia formal burguesa, comprometéndose cunha economía a favor das clases populares e uns dereitos sociais que logo sufrirían uns ataques que dalgún xeito fixeron abortar esta dimensión o movemento que inspirou o 25 de abril. A que cres que se debe esta derrota? Falabas antes da inviabilidade económica, mais non houbo tamén unhas diferenzas nos obxectivos dentro do MFA?

Temos que recuar 34 anos para recuperarmos a percepción dun MFA que tiña dentro de si oficiais que o conformaban onde cada quen tiña perspectivas diferentes. Os uns eran só spinolistas; tiñan unicamente a perspectiva de colocar Spínola na presidencia e dicíannos a nós que facía falta un programa político e unha vez que colocado Spínola na presidencia faríase o que a xente quixer facer... Spínola tiña un proxecto de poder persoal. Nós non críamos niso. Nós tiñamos unhas bases programáticas e fixemos un programa político, sendo o Melo Antunes o cerebro político do Movemento, e que despois foron negociados cos Xenerais Costa Gómes e Spínola. O noso Movemento elixira no ano anterior, en decembro de 1973 nun primeiro plenario, uns Xenerais para formaren parte do Directorio Militar unha vez derrubado o goberno fascista. Deuse o 25 de abril porque esta unión foi posíbel dentro do propio MFA para derrubar aquel goberno de Marcelo Caetano, e dentro do MFA

GRÂNDOLA, A CANTIGA QUE PRENDEU A REVOLTA, FOI CANTADA POR VEZ PRIMEIRA NA GALIZA

Militares de abril entre os que está Otelos Saraiva de Carvalho, e músicos acompañan a José Afonso nunha das últimas interpretacións de "Grândola"

"Grândola, Vila Morena" é o nome da canción composta e cantada por Zeca Afonso que foi escollida polo Movemento das Forzas Armadas (MFA) para ser o segundo aceno para o comezo da Revolución dos caraveis (Portugués: Revolução dos Cravos). Zeca Afonso compuxo esta canción en homenaxe á Sociedade Musical Fraternidade Operária Grandolense. A canción refírese á fraternidade entre as persoas de Grândola, no Alentexo, e sería censurada polo réxime Salazarista por ser unha canción asociada ao comunismo. Ás 00:20 do día 25 de abril de 1974, a canción era transmitida nunha radio nacional, cantada por militares, como sinal para confirmar as operacións da revolución. Por ese motivo, a ela quedou asociada, así como ó comezo da Democracia en Portugal.

A canción foi incluída no álbum "Cantigas do Maio", editado en decembro de 1971, disco que conta cos arranxos e dirección musical de José Mário Branco. "Grândola, Vila Morena" é a quinta canción do álbum, gravado en Herouville, Francia entre o 11 de outubro e o 4 de novembro de 1971. Foi cantada por primeira vez en público o 10 de maio de 1972 na cidade de Compostela, nun concerto dificilmente esquecível para os que alí estiveron. Pero foi o día 29 de marzo de 1974 que foi cantada no peche dun espectáculo no Coliseu de Lisboa, e entre a asistencia estaban militares do MFA, que virían escoller a canción como unha dos acenos para o arranque da Revolución dos caraveis cando se iniciou a xestación do mito. Curiosamente, para ese espectáculo a censura do réxime fascista prohibira a interpretación de varias cancións do Zeca, entre as cales "Venham Mais Cinco", "Menina dos Olhos Tristes", "A Morte Saiu à Rua" e "Gastão Era Perfeito". Ás 00:20 da madrugada do día 25 de abril de 1974, "Grândola, Vila Morena" foi pinchada no programa Limite da Rádio Renascença. Era o segun-

do aceno que confirmaba a boa marcha das operacións e daba inicio ó avance das forzas organizadas polo MFA. O primeiro aceno, tocada preto de hora e media antes, ás 22:55 do día 24 de abril, foi o tema "E depois do adeus", cantada por Paulo de Carvalho.

Pouco antes da súa morte, Zeca Afonso e varios amigos seus galegos cantaran ao vivo e gravaran unha nova edición da cantiga na "Homenaxe da Galiza a José Afonso".

Grândola, vila morena
 Terra da fraternidade
 O povo é quem mais ordena
 Dentro de ti, ó cidade
 Dentro de ti, ó cidade
 O povo é quem mais ordena
 Terra da fraternidade
 Grândola, vila morena
 Em cada esquina um amigo
 Em cada rosto igualdade
 Grândola, vila morena
 Terra da fraternidade
 Terra da fraternidade
 Grândola, vila morena
 Em cada rosto igualdade
 O povo é quem mais ordena
 À sombra duma azinheira
 Que já não sabia a idade
 Jurei ter por companheira
 Grândola a tua vontade
 Grândola a tua vontade
 Jurei ter por companheira
 À sombra duma azinheira
 Que já não sabia a idade

AS RAZÕES DO MOVIMENTO

(Comunicado do Movimento das Forças Armadas (MFA) - 25/4/74)

Considerando que ao fim de 13 anos de luta em terras do Ultramar, o sistema político vigente não conseguiu definir concreta e objectivamente uma política ultramarina que conduza à Paz entre os Portugueses de todas as raças e credos;

Considerando o crescente clima de total afastamento dos Portugueses em relação às responsabilidades políticas que lhes cabem como cidadãos em crescente desenvolvimento de uma tutela de que resulta constante apelo a deveres com paralela denegação de direitos;

Considerando a necessidade de sanear as instituições, eliminando do nosso sistema de vida todas as ilegitimidades que o abuso do poder tem vindo a legalizar;

Considerando, finalmente, que o dever das Forças Armadas é a defesa do País como tal se entendendo também a liberdade cívica dos seus cidadãos, o Movimento das Forças Armadas, que acaba de cumprir com êxito a mais importante das missões cívicas dos últimos anos da nossa História, proclama à Nação a sua intenção de levar a cabo, até à sua completa realização, um programa de salvação do País e da restituição ao Povo Português das liberdades cívicas de que tem sido privado.

Para o efeito entrega o Governo a uma Junta de Salvação Nacional a que exige o compromisso com as linhas gerais do programa do Movimento das Forças Armadas, que através dos órgãos informativos será dado a conhecer à Nação, no mais

curto prazo consentido pela necessidade de adequação das nossas estruturas, promover eleições gerais de uma Assembleia Nacional Constituinte, cujos poderes pôr sua representatividade e liberdade na eleição permitam ao País escolher livremente a sua forma de vida social e política.

Certos de que a Nação está connosco e que, atentos aos fins que nos presidem, aceitará de bom grado o Governo Militar que terá de vigorar nesta fase de transição, o Movimento das Forças Armadas apela para a calma e civismo de todos os portugueses e espera do País adesão aos poderes instituídos em seu benefício.

Saberemos deste modo honrar o passado no respeito pelos compromissos assumidos perante o País e por este perante terceiros. E ficamos na plena consciência de haver cumprido o dever sagrado da restituição à Nação dos seus legítimos e legais poderes.

había comunistas, socialistas, liberais e mesmo xente da extrema dereita. Claro, unha vez derrubado o goberno empezaron a estoupar os diferentes intereses contraditorios dentro do propio Movemento, e esta situación de fraccionamento foi agudizándose ao longo do proceso revolucionario. Quizais houbo un momento no que a maior parte dos militares concordaban coa perspectiva do Partido Socialista. Mais había camaradas meus que apoiaban claramente o Partido Comunista, sobre todo a unha determinada altura do proceso, en xullo do 74, cando foi apoiado por nós para contrapor a Spínola unha figura moi ligada ao PCP que é o coronel Vasco Gonçalves. Polo tanto, había diferentes alas... Os spinolistas foron expurgados o 28 de setembro do 74, tras unha grande manifestación da chamada 'minoría silenciosa' en que Spínola fixo un apelo para retirar os comunistas do Consello da Revolución e da Xunta de Salvación Nacional. Non o conseguíu e afas-

touse entón, xunto cos seus homes, da Presidencia da República, creándose o Consello dos 20 que durou até marzo do 75. Aí deuse unha tentativa de golpe de Estado do que o brazo armado foi o spinolismo. Na miña opinión —e non teño datos para probalo— quen moveu os fíos foi o Frank Carlucci, que tomou posesión como embaixador dos EUA en xaneiro do 75. El falaba portugués porque, como membro da CIA, participara activamente na implantación da ditadura militar brasileira. Entón producíronse os acontecementos de marzo. Os spinolistas controlaban os paracaidistas e detrás deles a forza aérea portuguesa que decidiu bombardear unha unidade que era comunista, o Cartel da RAL1. Quen sería, na miña opinión, na base da mobilización de masas se o Spínola gañase? O PS do doutor Mario Soares. Estabeleceuse unha amizade moi grande entre Frank Carlucci e o Mario Soares e este sostíña que non había que bloquear economicamente

O Movimento das Forças Armadas tiña dentro perspectivas diferentes; uns so querían colocar a Spinola na presidencia pero nós tiñamos un programa político

Portugal por considerar que había posibilidades de recuperar Portugal para o modelo económico-político occidental, paralizano todas as reformas en marcha.

Nós fixéramos a promesa de que no prazo dun ano celebraríamos eleccións libres a un parlamento constituínte, tendo como obxectivo a elaboración dunha nova constitución. Nesas eleccións de abril do 75 o PS gañou maioritariamente co 37,87 % dos votos. Apareceu un partido como segunda forza política, o Partido Popular Democrático, con case un millón e medio de votos, e o PCP ficou como terceira forza con 12,53%. En virtude deses resultados, o Frank Carlucci –na miña opinión– seguiu a manobrar no sentido de retirar todo o poder ao PC que, ao seu xuízo, era o grande perigo porque, de gañar o poder, podería transformar Portugal nun país comunista ortodoxo nunha área xeoestratéxica importante. E lembremos que un PC no poder retiraría aos EUA a utilización da base das Azores. Os resultados da asemblea constituínte podían tranquilizar a os EUA e a Europa occidental. Mais nese momento producíronse divisións máis profundas dentro do propio MFA cos sectores críticos coa democracia burguesa parlamentar cara a que se orientaba a revolución e a retirada de todo o poder ao PCP baixo o patrocinio de Frank Carlucci. Este colaborou na grande manifestación promovida polo PS o 4 de xullo –curiosamente o día da independencia dos EUA– que, xunto con diferentes medidas de presión, levou á caída de Vasco Gonçalves, que era un instrumento do PCP. Nese movemento eu fun atacado por comunistas e anticomunistas. Lembro o grito: “A foice e o martelo na cabeza de Otelo”.

O PS, na súa acción para retirar todo o poder ao PCP, tiña o apoio de todo o mundo occidental e tamén dentro de Portugal do PSD, do CDS e grupos extremistas de esquerdas, movementos maoístas, etc., que tiñan un odio visceral ao PCP. Iso foi

un proceso que tivo repercusións no interior do MFA, estando a esmagadora maioría por volver aos principios fundacionais do 25 de abril e, xa que logo, de apoio ao PS e aos partidos que apoiaban o PS; ala liderada polo Melo Antunes que, dentro do realismo político, foi o home que conseguiu ter a visión do que era posíbel facer naquela conxuntura; os meus camaradas do MFA que estaban ligados ao chamado ‘gonçalvismo’, loitando pola ideoloxía do PCP. Había tamén unha outra facción do MFA, porque eu me afastara da socialdemocracia por pensar utopicamente nunha outra liña para crear unha nova fórmula de organización política a través da democracia directa, erguendo unha pirámide de poder popular desde as bases, mais ficou minoritaria, francamente minoritaria.

Utópica mirándoa desde hoxe, mais daquela...

O país non tiña ouro, nin diamantes, nin petróleo, nin nada para se valer por si propio... Salazar mantivera o país nunha ruralidade extrema: máis de 40% estaba dedicada a agricultura e non había unha clase operaria fortalecida. Perdidas as colonias, non ficaba unha fonte de materiais primas que servise de base tamén para o desenvolvemento industrial, un desenvolvemento que, mesmo habendo colonias, Salazar se negara a levar a cabo, deixando explotar eses recursos a multinacionais americanas... Os maiores ingresos nas reservas portuguesas eran as re-

O ditador Oliveira Salazar (na foto) gobernou Portugal desde 1932 até 1968 que foi substituído por razóns de enfermidade por Marcelo Caetano. Coa revolución de abril, os militares e o pobo uníronse contra unha das máis longas ditaduras da historia de Europa (48 anos)

ALIANÇA À LUTA ANTIFASCISTA OS PATRIOTAS DAS FORÇAS ARMADAS

Álvaro Cunhal, dirigente histórico do PCP, sai em 1974 da clandestinidade

A existência de um amplo movimento que abrange centenas de oficiais do quadro permanente dos três ramos das forças armadas, assim como a eclosão da sublevação de 16 de Março - afirma-se num dos dois manifestos de Março da Comissão Executiva do PCP - «exprimem a crescente oposição das forças armadas às guerras coloniais e à política do governo de M. Caetano.»

Na «conversa» de 28-3 M. Caetano procurou aparecer «descontraído» numa tentativa de serenar as suas perturbadas hostes e minimizar o significado da sublevação militar que atribui à «irreflexão e talvez ingenuidade de alguns oficiais...» afirmou que «nada do que de verdadeiro se passa e que ao público interesse, deixa de ser trazido ao conhecimento dele». Mas escondeu o facto de que na madrugada de 16 de Março ele teve o cuidado de se refugiar no reduto de Monsanto, juntamente com A. Tomaz e outros mais das suas respectivas camarilhas; escondeu que a coluna militar saída das Caldas da Rainha confraternizou com outras forças ao passar por Santarém ou quando se encontrou com outras unidades enviadas para a conter; escondeu que forças da Aviação se recusaram a bombardear a coluna militar, a qual só foi contida às portas de Lisboa e não em Alverca; escondeu que dias antes da sublevação tinham sido presos vários oficiais, entre eles o Ten-Coronel Almeida Bruno (condecorado há menos de um ano com a Torre e Espada), o major Monge, os capitães Vitor Alves, Vasco Lourenço, Pin-

to Soares e que outros oficiais foram deportados ou transferidos para os Açores, Madeira e Trás-os-Montes.

O movimento de oficiais, a sublevação de 16 de Março, a prisão, deportação ou transferência de duas centenas de soldados e oficiais, assim como as demissões dos generais Costa Gomes, António Spínola, Amaro Romão e contra-almirante António Bagulho - tudo isto é o resultado da luta popular e do acentuado aprofundamento da crise do regime, crise que se estendeu às forças armadas.

A oposição à guerra e à política do governo de M. Caetano penetrou nos vários escalões das forças armadas, e o regime já não pode hoje contar com o seu apoio incondicional. Num documento emanado do «movimento dos oficiais» sublinha-se: «Entendemos necessários, como condição primeira de solução do problema africano, da crise das Forças Armadas e da crise geral do País, que o poder político detenha o máximo de legitimidade, que as suas instituições sejam efectivamente representativas do Povo. Por outras palavras: sem democratização do País não é possível pensar em qualquer solução válida para os gravíssimos que se abatem sobre nós.»

Desta conclusão decorre a importante e urgente tarefa de incorporar e associar à luta antifascista do povo português os soldados e marinheiros, os sargentos e oficiais honestos, todos os verdadeiros patriotas das forças armadas (incluindo os homens honestos de PSP, GNR e GF), formando um poderoso exército político que porá fim às guerras coloniais, derrubará a ditadura fascista e conquistará as liberdades democráticas.

A formação de mais e mais comités unitários antifascistas, em todos os quartéis e barcos, no país e nas colónias, comités de soldados e marinheiros, de sargentos, de oficiais do quadro e milicianos, é uma importante tarefa que se coloca a todos os comunistas e democratas.

luta pelo fim das guerras coloniais e o regresso das forças armadas ao país, a

luta pelas liberdades democráticas, pela libertação imediata de todos os presos, pela Amnistia, pela cessação das torturas e a dissolução da Pide-DGS, a luta por melhores condições de vida e contra o poder dos monopólios e a submissão ao imperialismo, são tarefas que se colocam a todo o povo e a todos os homens honestos das forças armadas.

«Avante!» Órgão do Partido Comunista Portugues. Nº 464 (Série VI) - Abril 1974

mesas de emigrantes. Había un xornalista portugués en 1973 que dicía: “Os árabes teñen petróleo. Nós temos emigrantes”. Tres millóns de emigrantes. Nun contexto así, non podía triunfar un novo modelo de réxime baseado na democracia directa, porque sería contrariado polos modelos vixentes na Europa occidental que tratarían de o afogaren, desde os EUA até a Alemaña. Lembremos o que aconteceu con Cuba. Fidel inicialmente non era do PC. Tiña un proxecto de democracia radical semellante, mais para sobrevivir tivo que se achegar á Unión Soviética.

Mais hoxe hai experiencias, sobre todo en América Latina, que parece que exploran outros modelos de participación política e toma de decisións, proxectos que se afastan e mesmo se enfrontan cos poderes fácticos internacionais. Como ves hoxe eses procesos logo de participares no intento portugués?

Eu vexo con enorme interese e esperanza esas situacións, aínda tendo inconvenientes graves, coa emersión de novas potencias mundiais que fan posíbel establecer relacións multilaterais. Nós mesmos temos hoxe un grande potencial de relacións económicas con dous Estados que están a ocupar cada un maior peso mundial que anteriormente foron colonias nosas como é o caso do Brasil e de Angola. Hoxe esas vellas colonias están a pasarnos diante e temos que socorrernos para nos garantir o apoio económico que precisamos. Angola está a superar España como país de importación de produtos portugueses, mesmo de destino migratorio da man de obra portuguesa. Tamén outra van-taxe da situación actual é que calquera acontecemento que se produza nun país ao minuto seguinte é coñecido en todo o mundo de xeito que permite o apoio inmediato dos traballadores de todo o planeta solidarizándose cos movementos favorábeis aos traballadores de calquera punto da Terra.

Están a xurdir en cadea na América do Sur, tradicionalmente ditaduras gorilas, movementos de esquerda que colocan no poder sectores sociais relegados e excluídos, elementos das comunidades indíxenas como é o caso de Evo Morales, ou Lula da Silva, sindicalista metalúrxico no Brasil. A esperanza que eu teño é que aquilo que eu considero aínda utopía puider finalmente concretase. Nun país con grande riqueza económica, como é o caso da Venezuela, se houber por parte de quen dirixe o proceso unha perspectiva revolucionaria de facto, de utilizar o poder que el ten como presidente para instaurar un modelo novo de réxime para permitir fomentar un modelo de democracia directa. Isto é, a partir das bases, das pequenas comunidades, das asembleas populares... e levar a cabo o que se quixo facer en Portugal. Crear nas fábricas comisións de traballadores, nos barrios comisións de barrios, electos pola xente de alí da comunidade, até conseguir unha asemblea nacional-popular onde xurdir un goberno electo a partir das bases, sen interferencia de partidos. Hugo Chaves ten esa posibilidade. Por que? Porque é o quinto produtor de petróleo do mundo. Polo tanto el pode incidir nese sentido ou, en cambio, decidir manter o poder del persoal a todo custo, eliminando voces contrarias. Está na súa man realizar iso e facer o que eu quixen facer nun país como Portugal e non foi posíbel levar a cabo ■

A “maioría silenciosa”, termo que recuperou o goberno galego para xustificar o seu ataque ao idioma no respaldo dese sector social, foi usado polos partidarios de Spínola (na foto), aínda quen a empregara por primeira vez fose Richard Nixon para designar a parcela de pobo americano que, segundo el, o apoiaría na súa política da guerra do Vietnam, en alusión “ad contrarium” á activísima “minoría” que se opuña e da que os medios se facían eco.

En setembro do 74 os sectores conservadores da sociedade portuguesa decidiron organizar unha manifestación en apoio do entón Presidente da República Xeneral Spínola co fin de frear as reformas revolucionarias que estaban en marcha en Portugal. Otelo Saraiva de Carvalho e o Ministro de Defensa Mario Firmino Miguel así como os partidos da esquerda reaccionan e mobilízanse contra o que denominaban “Minoría Tenebrosa”